

OSEBNOSTI

ENRICO MREULE (RICO) 138

JANEZ PATERNOLLI (NINO) 120 PAULA

MICHELSTAEDTER 160

GLAS OD KAREL MICHELSTAEDTER 30

ARGIA CASSINI 66

BLANCA – mlad Argentina 35

KAROLINA (LINI) 46

ANITA PREDONZANI – učiteljica v Savudriji 25

Na odru tri "duše" Nina, Rica in Paule.

PAULA - To je zgodba o prijateljstvu, o partnerstvu med tremi mladimi intelektualci, ki se je začelo na podstrešju in preseglo vse meje, celo mejo smrti. Enrico Mreule in Giovanni Paternolli sta bila utelešenje tega, kar je teoretiziral moj brat Carlo.

NINO - Carlo Michelstaedter se bo nato odločil za samomor.

RICO - Janez Paternolli umrl bo. Še vedno mlad v a nesreča v gora. PAULA - Enrico Mreule se bo namesto tega odločil za sramežljivo in samotno življenje.

GLASBA

RICO – Že dolgo je minilo, odkar nas je Carlo zapustil .

NINO – Spomnim se, da je bil vedno nekoliko divji, a hkrati zelo nežen in iskren.

RICO – Bil je resnično fizično močan fant: plezal je v gore, plaval v Soči in se dirkal s kolesom ...

NINO - Takrat se ni bilo treba ukvarjati s športom, da bi bil močan: dovolj je bilo biti zdrav. Za naju Carlo ni bil le prijatelj, ampak skoraj brat.

PAULA – Carlo je bil sin Gorice, ki se je sčasoma izkazala za precej nevhaležno do svojih najboljših sinov.

RICO - Michelstaedter je bil pesnik-filozof, naveličan absolutnega ...

NINO - Kdo pa je bil v resnici Carlo Michelstaedter? Rad bi vprašal njegovo sestro Paulo.

PAULA – Naša družina je bila bogata meščanska judovskega porekla in Carlo se je rodil v Gorici 3. junija 1887 na Piazza Grande v hiši številka 8.

RICO - Današnji trg Piazza Vittoria, v tisti hiši na vogalu z ulico Via Mameli.

VIDEO PIAZZA VITTORIA, PALAZZO BOMBI IN HIŠA MICHELSTAEDTER

PAULA – Od 50. obletnice smrti mojega brata Carla ima ta hiša ploščo v njegovo čast, čeprav je bila hiša prodana že leta prej kot vsaka druga nepremičnina, pri čemer je bila zanemarjena možnost, da bi jo spremenili v muzej ali simboličen kraj goriške kulture.

NINO – Predolgo bi bilo, če bi ponazorili celoten potek kratkega življenja Carla Michelstaedterja in polnost njegove misli, zato si to zgodbo predstavljajte kot pokušino.

RICO - Ali požirek njegove lepote, intelektualne in človeške, asketske in strastne: zgodba o fantu z integriteto, navdušenem, a hkrati obupanem.

NINO – Carlo je 17. oktobra 1910 v Gorici storil samomor z revolverskim strelom. V teh kratkih triindvajsetih letih svojega življenja oziroma v zadnjih petih letih je napisal svojo disertacijo: »Prepričevanje in retorika«.

RICO - Poleg univerzitetnega študija je pisal tudi eseje, zgodbe in pesmi. Carlo je tudi slikal, risal in karikiral. (*Videoposnetek karikatur Carla M.*)

PAULA - Bil je najmlajši od štirih otrok Alberta Michelstaedterja in Emme Luzzatto Coen: Gina, Elde, mene, Paule in seveda Carla Raimonda, v hebrejščini Ghedalià Ram.

NINO – Ampak vsi ta klicali smo preprosto Karel. Pavla, če dobro Spomnim se Je bil vaš oče Alberto direktor goriške zavarovalnice?

PAULA – Da, in vnuk slavnega glotologa in rabina Isaaca Samueleja Reggia, samega strokovnjaka za hebrejščino in privrženca italijanske književnosti. Spominjam se, da se je Carlo kot otrok bal teme, bil je zelo trmast in se ni hotel opravičiti za kakršne koli pomanjkljivosti. Od leta 1897 do 1905 je obiskoval habsburško državno gimnazijo v Gorici.

POROČILA IZ NEKDAJŠNJE KNJIŽNICE DRŽAVNE GIMNAZIJE

RICO – Državna gimnazija je bila razdeljena na osem razredov, štiri nižje in štiri višje. Učni jezik je bila nemščina, latinščina in grščina sta bili obvezni, za učence teh narodnosti pa sta se poučevali tudi italijanščina in slovenščina.

NINO - Carlo ni bil posebej dober v šoli ...

PAULA – Da, nikoli ni bil med učenci, ki so ob koncu leta prejeli častno omembo, na njegovem srednješolskem spričevalu pa je bilo ocenjeno njegovo vedenje ...

RICO - "Minder entsprechend", "neprimeren", ker je med letom pogosto in namerno motil potek pouka.

PAULA – Carlo je v zadnjem letniku šole spoznal tebe, Enrico Mreule, in s tabo sklenil močno prijateljstvo.

NINO – Ampak vsi te kličejo Rico.

PAULA – IN z čaj, Janez Paternolli.

RICO - Vsem znan kot Nino.

PAULA – Rico in Nino, bodoča protagonista knjige »Pogovor o zdravju«, ki jo je moj brat Carlo napisal v zadnjih tednih svojega življenja v obliki platonskega dialoga z vami, njegovimi najdražjimi prijatelji.

NINO – (*VIDEO S PODSTREŠJA*) Napisal ga je na podstrešju družinske hiše, na trgu, ki se je nekoč imenoval »Travnik«, kar v slovenščini pomeni polje ...

PAULA - Nato je postal Piazza Grande ... in končno "Piazza Vittoria".

NINO - Pred več kot 100 leti se je prav tam rodilo najino izjemno prijateljstvo.

PAULA - Od leta 1862 do 1934 je bila ta stavba dom vaše družine, Paternollis.

NINO - Tukaj je ena najbolj znanih trgovin s papirjem in tiskarn dvajsetega stoletja.

RICO - Na podstrešju vaše hiše smo se mi trije, neločljivi študijski tovariši, redno srečevali, da bi brali in razpravljali o glavnem delu Arthurja Schopenhauerja: "Svet kot volja in predstava".

NINO - Pa tudi deliti druge pomembne filozofske in eksistencialne refleksije. Pogosto smo vsi trije začeli od tam, da bi dosegli ... Sabotino, ki se je takrat imenoval San Valentin.

RICO - Z njegovega vrha smo gledali na oddaljeno morje.

PAULA - Zate, mlado in močno, je bilo to zabava, a tudi način branja sveta.

NINO – Carlo se je zavedel, da upanje ne more izvirati iz iluzij, temveč iz samega življenja, četudi na podstrešju, ki ga je imenoval »portret mojega življenja«.

PAULA - Za otroke so podstrešja kraji skrivnosti in nevarnosti, skrivnostne radovednosti ali celo pustolovščin.

RICO - So pa tudi kraji odličnih pogovorov med prijatelji ali tišine, ostrega premisleka, od koder – daleč od sveta, nad vrtovi in trgi – lahko skozi mansardno okno uzrete majhno nebo.

NINO - Majhna, a velika luč. Majhna, a velika noč: vznemirjenje ob varovanju skrivnosti.

PAULA - V njegovem "Epistolariju" lahko najdemo oprijemljiv in konkreten dokaz, kako je prav to podstrešje, tiste stene Piazza Vittoria, ki mejijo na Via Bombi, privedle do pisanja "Prepričevanja in retorike".

NINO - Njegova disertacija. In pomisliti, da ni bila nikoli zagovarjana, saj je Carlo umrl kmalu po tem, ko jo je dokončal.

PAULA - Toda v desetletjih, ki so sledila, se je izkazala za eno najbolj izjemnih analiz odnosa med posameznikom in sodobno družbo.

RICO - »Prepričevanje in retorika« je sprožilo vse večje zanimanje za njegovo filozofsko misel, ki so jo nato raziskovali znanstveniki doma, v Evropi in v tujini.

PAULA - Toda to podstrešje je bilo priča tudi nečemu bolj simboličnemu, kar lahko preberemo v pismu, ki mi ga je brat napisal leta 1910, v katerem se je skliceval na pisanje svoje disertacije. (*Prebere pismo.*) "Tukaj živim življenje, ki ga ni mogoče živeti, a rodi se veliko delo."

NINO - To podstrešje, skratka, predstavlja duhovno in intelektualno rast filozofa, ki je postajal vse pomembnejši na sceni. nacionalnega in mednarodnega našega časa.

RICO - Pa tudi dokaz, kako pomemben je bil ta kraj za njegov obmejni obstoj. Carlo je kasneje v drugem pismu potrdil tudi sam. (*Beri*): "Koliko miru je tam zgoraj, ki ga ni mogoče najti nikjer drugje – ki ga ni mogoče najti v moji duši, ki drži glavo sklonjeno."

PAULA - Poleg ljubezni do filozofije in poezije se je moj brat Carlo zelo zanimal tudi za slikarstvo in risanje, še posebej pa za matematiko. Bil je zelo živahen in družaben fant.

NINO - Oboževal je ples in ena njegovih velikih strasti so bile zabave.

RICO - Na maturi je izjavil, da želi študirati pravo, nato pa se je vpisal na fakulteto za matematiko na Univerzi na Dunaju.

NINO - Vendar se pouka ni udeleževal in septembra 1905 si je v zadnjem trenutku premislil ter se, priveden za italijansko kulturo in umetnost, naselil v Firencah in se vpisal na Istituto di Studi Superiori, na Fakulteto za književnost.

SONZO VIDEO

RICO - V Gorici, na levem bregu Soče, tik gorvodno od mostu Peuma, se iz peščenega, nepravilnega brega dviga nizek apnenčasti zvonik, visok približno šest metrov.

NINO - Od tam zgoraj smo se tudi mi, tako kot mnogi Goričani, potopili v nevarne vode Soče.

PAULA - Da, moj Brat Karel Imel sem imenovan to skala Olympus.

NINO - Ti, Rico, si bil najpogumnejši.

RICO - In ti, Nino, najhitrejši plezalec.

PAULA - Midve s prijateljico Argjo Cassini pa še nikoli nisva bili tam gor.

ARGIA - (*vstopi na prizorišče*) Potopljeni v reko, stojte na prstih, smo držali glave tik nad vodo, ki nam je vstopala v usta, medtem ko smo te spodbujali, da se potopiš.

NINO - Ti, Rico, si se počasi znova pojavil: vedno si bil drzen.

ARGIA - Na koncu smo Nino, Rico, Paula, Carlo in jaz vsi ležali na pesku in se greli na soncu. (*Odhodi*)

PAULA - V Carlovih spisih je pesimizem glede življenja in smrti v nasprotju z ljubeznijo do njegovih bližnjih in družine, še posebej do naše matere Emme, ki ji je pisal mesec dni pred smrtjo.

GLAS CARLO - (*slika Carla*) » Medtem ko imajo drugi iluzije o ljudeh in stvareh, meni ni treba ničesar pričakovati od nikogar ... Nimam ničesar strah pred življenjem ... nič me ne more spremeniti ali ustaviti ..."

NINO - Ti Carlovi izrazi o človeškem "koncu" se morda zdijo nekoliko pogrebni, vendar niso: poudarjajo primerjavo med fikcijo družbe in individualno realnostjo, ki se sprašuje: zakaj obstajam in za kaj živim?

RICO - Carlo najde odgovor v obliki vprašanja.

GLAS CARLA - »... Lepo je trpeti in se boriti, takrat imaš življenje v rokah. (...) Potem je treba pogledati smrti v obraz in prenesti temo z odprtimi očmi ter se spustiti v brezno lastne neprimernosti - spopasti se s svojim življenjem. Ali živeti ali ne živeti. Ker pa nekaj v meni še vedno zahteva življenje, (...) moram živeti, ne smem imeti ničesar pričakovati od drugih, moram biti resnično svoboden, moram potrditi svoje življenje tako, da ga nihče ne more motiti. (...) In iz globin brezna se dviga neslišen glas:«

Nič od čakaj, ničesar se
ne boj
Nič vprašaj — In Vse ne daj se
ampak ostati.
Ni nagrade – ni poze.
Življenje je težka stvar. (*Odstranite sliko Carla*)

PAULA - Leta 1907 se je Carlo po opravljenem prvem izpitu strinjal, da bo dajal zasebne ure italijanščine ruski plemkinji Nadiji Baraden, ki je živel v Firencah ...

RICO - Z ki se je rodil dobro Kmalu a strogo odnos ... sentimentalna. PAULA

- Nekaj mesecev kasneje nenadoma prekinjena.

RICO - DO vzrok iz prezgodnji izginotje iz ženska, To zdelo se je umrl zaradi samomora.

NINO - Istega leta je Carlo odpotoval v Bologno na pogreb Giosuèja Carduccija. V strastnem pismu je opisal vsako podrobnost. ki ga je nato poslal vaši družini v spomin na velikega pesnika, ki je pravkar umrl.

PAULA - 22. februarja je moja družina to pismo objavila v časopisu »Il Corriere friulano« pod naslovom »Spomini na Carduccijev pogreb«.

SNEMANJE JAVNIH VRTOV, MAGNOLIJE IN FONTANE

NINO - Marca 1908 se je Carlo poglobil v branje nedavno kupljene zbirke del Henrika Ibsena, avtorja, ki je v njem takoj vzbudil veliko občudovanje in spoštovanje.

PAULA – Pisal je moji materi Emmi, da je prebral skoraj vse delo tega norveškega dramatika, saj je bil po Sofokleju umetnik, ki ga je najbolj navdušil in se mu dotaknil duše.

(GLASBA za kratek odmor)

PAULA - V Maj 1908 ta poročila Med Karel In tam naš družina, v še posebej z mojim očetom Albertom, je postal "buren" zaradi njegove ljubezni do sošolke Iolande De Blasi.

NINO – Spomnim se No kot to zaroka je država Potem okrnjeno v kali zaradi nasprotovanja vaše družine.

RICO - Za njega Jaz sem države leta Od študij In Od zadovoljstva, ampak Tudi žalosti .

PAULA – Carlo se je nato poskušal pridružiti uredništvu nekega časopisa, vendar je objavil le tri članke v "Corriere friulano", ki ga je vodila naša teta Carolina Luzzatto ...

NINO - In ena od teh, ne da bi se zavedal, je bila vzeta iz pisma, ki ga je poslal svoji družini ...

PAULA – V "Gazzettino popolare" je bil objavljen še en članek.

RICO – Spomnim se, da se je Carlo ponudil tudi za prevajanje iz nemščine in francoščine, vendar brez večjega uspeha.

PAULA - 14. januarja 1909 je naš brat Gino umrl v New Yorku v nejasnih okoliščinah, kar je sprožilo ugibanja, da je morda storil samomor. Tudi Carlo je imel zdravstvene težave, ne resne, a so ga motile kljub aktivnemu življenjskemu slogu.

RICO – Se spomnite? Med zdravniškim pregledom si je prizadel začasno tahikardijo, a kljub vsem prizadevanjem, da bi se odpustil, so ga razglasili za "tauglicha", sposobnega za služenje vojaškega roka.

PAULA - Ko se je vrnil v Firenze, da bi opravil izpite, je pogosto obiskoval dom pianista Giannotta Bastianellija in bil še posebej navdušen nad Beethovno glasbo. (*vstavi BEETHOVEN MUSIC*)

NINO – Povedal nam je, da je med poslušanjem glasbe velikega nemškega skladatelja občutil »tragično veselje, ki te prestraši in pusti brez pomisleka«.

PAULA - Z zadnjim izpitom, opravljenim junija, se je obdobje končalo Florentinski. Po vrnitvi v Gorico je Carlo začel intenzivno delati na svoji disertaciji.

VIDEO PREKO RASTELLA

NINO – Kasneje, hkrati z delom »Prepričevanje in retorika«, Carlo Da posvetil je na osnutek od "The dialog iz Zdravje" In do "Pesmi", večinoma napisal v tem zadnjem obdobju svojega življenja.

RICO – Na začetku dvajsetega stoletja smo bili Carlo, Nino in jaz uporniški otroci – oziroma uporniki tistega časa, morda pozni romantiki, proti svetu, ki se je spreminjal, in zagotovo ne na bolje.

NINO - Bogati smo bili s starodavnimi vrednotami: lepoto, pristnostjo, močjo, pogumom, pravičnostjo. Bili smo Evropejci ...

RICO - Z drugimi kultiviranimi in čutečimi dekletimi, kot si ti, Paula, in sestri Fulvia in Argia Cassini, smo imele priložnost doživeti nepozabne dni na Punt

Salvore v Istri, tako kot tistega čarobnega poletja 1909, ko so se narava, kultura in celo erotika združile v vzvišeni harmoniji.

PAULA - Medtem se je moj brat Carlo romantično zapletel z mojo prijateljico Argio Cassini. (*Argia se ponovno pojavi*)

NINO – Ti, Argia, si bila nadarjena pianistka z močno osebnostjo.

ARGIJA - Jaz Bil sem Že a ženska, ampak Obupal sem ljubiti skupaj Od Karel. Njemu Spoštoval me je: bil sem zmagoviti simbol življenja.

NINO - Argija, kot v Grščina starodavni, bil si ta sijaj svetloba, tam mir, dosežen z energijo, močjo uma.

ARGIJA - Za jaz Karel Da hrepenel je, Za ljubezen absolutno in ekskluzivno To poskušal je ...

NINO - Ampak ti, Za Koliko iskrenost, priznaj ... bil si a bit svetloba.

ARGIA – Bila sem le svobodna ženska.

RICO - Toda Carlo, obupno prizadet, ni bil videti človeško ljubosumen.

ARGIA - Carlo je bil zaljubljen vame in mi je pel do konca svoje težke usode.

NINO – Spominjam se, da je Carlo že v članku o Pergolesijevem delu »Stabat Mater«, objavljenem 29. marca 1909 v »Gazzettino Popolare«, podal nekaj dragocenih predstavitev na temo »prepričevanja«.

ARGIA - Junija istega leta se je za stalno vrnil v Gorico, da bi delal na svoji diplomski nalogi.

RICO - Jaz pa sem se odločil, da odplujem v Argentino. 28. novembra 1909 sem se vkrcal v tržaškem pristanišču in odplul z ladjo Columbia. Pred nami so bili tedni in tedni jadriranja.

ARGIA - Carlo te ni hotel pozdraviti.

NINO – Povedal mi je, da se bo ob uri, ko bo ladja odplula, povzpel na podstrešno okno na Velikem trgu (Piazza Grande), da bi pogledal v bledeči večer proti Trstu.

ARGIA - Kamor si odhajal, Enrico. Kot da bi te njegove oči lahko videle v temi.

NINO - Zanima me, kakšen je bil njegov obraz, ko se je nagnil skozi okno.

ARGIA - V njegovih črnih očeh, ki so iskale v nočni temi, je bil zagotovo kanček melanholiije ob tvojem odhodu, Rico.

RICO – Poslovila sva se v tišini. Carlo mi je rekel, da bom zagotovo uresničil svojo življenjsko filozofijo, in me je prijateljsko blagoslovil na moji poti.

ARGIA - Niti stara grščina, niti nemščina, niti latinščina, niti italijanščina niso vsebovale besed, ki bi ustrezale označevanju tega trenutka.

NINO - Rico, Carlove besede so ti ostale vtisnjene v spomin, ko nas je učil, da filozofija, ljubezen do nedeljive modrosti, pomeni videti oddaljene stvari, kot da bi bile blizu.

RICO – Od odmaknjenost od Karel, Spomnim se Sam Kdaj The Dostavil sem The krpo v kjer je bil zavrt moj revolver. Kdo bi ga lahko bolje varoval kot Carlo?

NINO – Na koncu sem se torej odpravil v tržaško pristanišče, da bi videl, kako je Columbia dvignila sidro, da bi te popeljala v Argentino.

GLASBA

GOSTILNA V LAS PALMAS

RICO – *(nenadoma se zbudi)* Paula, Paula?

PAULA – *(pojavi se osvetljena v kotu odra)* Pred čim bežiš? Pred kom bežiš? Pred mano?

RICO – Ženska, ki je sinoči spala z mano, je vzela denar, ki sem ga pustil na njeni nočni omarici, in odšla. *(Začne pisati na list papirja.)*

PAULA – Toda prazen list papirja, ki ga je Enrico Mreule razgrnil na mizi tiste gostilne v Las Palmasu, kjer se je ustavila Columbia, ostaja brezmadežen. Spomin na Carla je bil premočan, da bi ga lahko omejili na nekaj stavkov.

RICO – *(srkne požirek ruma)* Misel na Paulo se prebija v moje dvojno zaklenjeno srce. V ženski, ki sem jo pravkar posedoval v tem gostilna, Da In zlomljen The subtilno kristal Od a občutek Za Pavla To Sam sem temu nasprotoval.

PAULA - Spomin na tridnevne počitnice v Piranu z mano in mojimi prijatelji se mi je prikradel v spomin med enim kozarcem ruma in drugim. *(Gleda papir na mizi)* Ta prazen list papirja na mizi odraža nekaj, kar še vedno boli. *(Odide)*

RICO - Kako si želim, da bi se zdaj, ko se pripravljam na jadranje po oceanu, lahko potopil v Piransko morje.

GLASBA IN ZVOK MORJA

NA ODPRTEM MORJU V PIRANU

PAULA – *(svetloba nanjo)* Objemi me, Rico, kako čudovito je biti na tej ladji, nagnjena od vetra, moj obraz se dotika morja, moji lasje se dotikajo tvojega obraza. S teboj ob meni, Rico, se vsakič zgodi nekaj čarobnega.

RICO - V tem modrem in vijoličnem morju se stvari razširijo v tišino: barve alg in kamna.

PAULA - Rico, poglej tisto ribo, ki se počasi obrača in izginja med morskotravo: Jaz sem sij tišine. Objemi me močno, Rico.

LATINOAMERIŠKA GLASBA

V PATAGONIJI

(Rico leži z žensko pod zvezdnatim nebom in polno luno.)

BLANCA – Enrico, prispel si v Patagonijo in postal gaučo.

RICO – Odločil sem se živeti z najnujnejšim na prostranih prostranstvih, obdan z veliko samoto, v stiku z naravo. Patagonija je vetrovna dežela, osvetljena z ogromnimi sončnimi zahodi, divja.

BLANCA – To je a meja, a zemljišče od omejiti, kako ti domovina.

RICO – Kakšen prizor! Glej, luna je bela in razpokana.

BLANCA - Izgleda kot kos limete.

RICO - Blanca, ali imaš otroke?

BLANCA – Da. Ženske iz Pampeane so si jih delile z našimi otroki ... z našimi otroki od takrat aspavientos, v koliko daj mi do svetloba št. vstanimo, y Da je zima Prebijmo led, led, da se umijemo in umijemo cicién cicién. Če je otrok močan v vodi, mu ne bo škodovalo. (Da. Mi, ženske iz pampe, brez težav podajamo svoje otroke, vstanemo takoj, ko rodijo, in če je zima, gremo k potoku, da prebijemo led, da se umijemo in umijemo novorojenčka. Če je otrok močan, mu mraz ne bo škodoval.)

RICO - In če umre, to pomeni, da ni bil primeren za življenje. Ali ni tako?

BLANCA - Zakaj pa vas zanimajo te stvari, gospod? Ne skrbite, če se je rodil tvoj sin In bo uspelo do preživeti do hladno od voda, Ne ti merjasec do

buscarte a las remotas tierras de la Patagonia. Bevi, bevi assai esto leche caliente fresco mutto. Skoraj se je zdanilo in al primer ragio estaras già lontano, señor.

RICO – Blanca, ti si prva oseba, ki sem jo videl po dolgem času. Že tedne in mesece nisem videl nikogar.

BLANCA - Občasno se mimo pelje kakšna karavana .

RICO – Veš? Danes sem prodal žival iz svoje črede.

BLANCA – *(preverja vrečko)* In tako ste kupili nekaj tobaka, riža, piškotov in kave. Ženske, kot sem jaz, potujejo s karavanami, gredo na jug in se vrnejo na sever, da bi srečale ljudi, kot ste vi. Z denarjem konja ali teleta lahko tri dni spite pri nas, gospod. *(In tako ste kupili nekaj tobaka, riža, piškotov in kave. S karavanami Včasih ženske, kot sem jaz, potujejo na jug in nazaj na sever, da bi srečale ljudi, kot ste vi. Za ceno konja ali teleta lahko spite pri nas tri dni, gospod.*

RICO - Ne bom ostal dolgo, Blanca.

BLANCA – Tudi če ostaneš samo eno uro, mi je vseeno. *(Jaz poljub)*

MIMO ČASA

BLANCA – Ampak na koncu, gospod Enrico, ste si zgradili kočo, samo da bi spali z mano na postelji iz mize. Gospod Enrico, ko je ovca lačna ali ustrelijo divjega storža. *(Ampak na koncu, gospod Enrico, ste si zgradili kočo, samo da bi spali z mano na postelji iz deske. Gospod Enrico, ko ste lačni, ubijete ovco ali ustrelite divjega zajca).*

RICO - Dobro ciljам, señorita: Sem spreten in natančen.

BLANCA – Videla sem, da imaš s seboj nekaj knjig. Prijatelj ti jih je dal. Karel?

RICO - Seveda. Človeški stiki tukaj v Patagoniji so redki.

BLANCA – Y tudi Jaz sem nekaj te dokumenti kaj ta on pogled pisati, Gospod Enrico ... *(In pisem, ki sem jih videl pisati, je tudi malo, gospod Enrico ...)*

RICO – Ja, moral bi pisati prijateljem, ki sem jih pustil v Gorici.

BLANCA – Gospod Enrico, zakaj ste zavrnilo učiteljstvo v argentinski šoli?

RICO - "Vse znanje je retorika, poučevanje le-tega pa je še hujše." Brez učencev ni povezav.

BLANCA - Gospod Enrico...

RICO – In nehajte me klicati gospod Enrico! Za vse sem samo Rico.

BLANCA – Veliko ljubezni. Rico, živiš kot samotar, odtujen od vsega in vsake stvari. Ne briga te, kaj se dogaja v Gorici. Ne šteješ dni ali tednov, čas izračunaš glede na prvi sunek snega, razbarvanje trave, obdobje parjenja gvanaka. Rekel si mi, da si prejel darilo od svojega prijatelja Carla. (Rico, živiš sam, ločen od vsega in vsakogar. Sploh te ne zanima, kaj se dogaja v tvojem Gorica. Ne računi ta dni niti ta tedne, izračuni The čas drugi tam prvi sunek sodre, bledenje trave, paritvena sezona gvanaka. Rekel si mi, da si prejel pošto od svojega prijatelja Carla.)

RICO – Da, Karel v jaz pospravi upanja, on vidi uresničiti se a

idealno. BLANCA - Rico, tvoje srce je ostalo v Gorici, kjer je Carlo.

RICO - Ampak brez srca lahko živiš prav tako dobro kot z leseno nogo ali roko; potrebuješ le malo vaje in čez nekaj časa si spet v sedlu brez težav, le težko je razložiti.

BLANCA – Señor, čutim ... Rico, navsezadnje ste resnično romantični junak.

RICO - Preprosto sem v praksi, torej v življenju, uresničil filozofijo svojega ljubljenega prijatelja Carla Michelstaedterja, torej goloto.

BLANCA – Ne razumem ... (*ljubosumen*) Una mujer también te escribió una letera en la oficina postale de Bahía Blanca, donde vas ogni seis meses al mercado del vitello. (Ženska vam je napisala tudi pismo na pošti v Bahía Blanci, kamor greste vsakih šest mesecev na živinsko tržnico.)

RICO - Da, prejel sem pismo od Paule, napisano v Gorici, kdo ve koliko časa nazaj.

BLANCA – Paula? Nikoli mi nisi povedala za to žensko. (*užaljena, odide*)

RICO – (*smeh*) Blanca, nisem mislil, da si ljubosumna ... (*odpre pismo*) Paulina pisava se je spremenila, poševni samoglasniki so manj zaobljeni. Slišim Paulin glas, kot da bi ga nekje v meni brala, njeni lasje ji dotikajo obraza kot na tistih počitnicah v Piranu.

PAULA – (*svetloba na Od ona To piše*) "Najdražji, mi smo privlači neizogibno od tebe v sivem življenju ... Naučili smo se, kaj je varna in dostojanstvena vest. Ti, Rico, si s svojo močjo odprl pot pravilnemu vrednotenju stvari.«

RICO - Prebral sem ga hitro, ampak sem ga hotel raztrgati. (*OBLAKI NA NEBU*)

BLANCA – Rico, poglej ta časopis. Glej, mimo gre velik oblak. na nebu. (Rico, poglej gor s tistega papirja. Glej, po nebu gre mimo velik oblak.)

RICO - Občutek imam, kot da moje telo lebdi tam gor in se samo od sebe ugasne .

BLANCA – Namesto tega si bila ti, napol ležajoča na tleh, votla oblika, odtis nečesa, kar ti je bilo odvzeto.

SNEMANJE MORJA ALI FOTOGRAFIRANJE S ČOLNA

GLAS CARLA - iz filma Val za valom (*avgust 1910*)

Val za valom udarja ob skalo, ki gre
mimo ta jadra bela na obzorju;
nosilec vrnitev, ali Sladko ali nemirna,
razburkana plima je viharna.

Ampak val In sonce In veter In jadra
In skale, to je dežela, to je obzorje
od morje oddaljeno, The morje brez
meje ... morje, ki je tisoč življenj
svojega življenja
vzkljuje in raste v enem samem življenju ...
...

K moj sonce, do moj morje Za te Zaman se
obračam po cestah zemlje ali morja,
zaman In tam kazen In zaman tam
upanje, vse življenje je suho in
zapuščeno,
dokler se na neki točki ne zbere v
odprtini in na neki točki ne naredi iz
sebe plamena .

ARGIA – 2. septembra 1910 mi je Carlo posvetil pesmi »Seniji« in »Otroci morja«. Zdi se kot hvalnica morskim bogovom, ki so padli na zemljo, presenečeni in razočarani, a je tudi poklon osvoboditvi od iluzij.

PAULA – Draga Argia, bila si zadnje dekle, ki ga je moj brat ljubil.

NINO - Ne Da ukvarjal se je z Od a himna do samomor neizbežno, ampak Od skrajna zavest ... odpoved modnim tolažbam.

ARGIA - Vendar pa je v njegovih pismih družini in prijateljem jasno, da je Carlo prežeta je bila tipična goriška in judovska ironija ... sposobna da bi olajšali

situacije, trike, laži in pretveze družbenega sveta.

PAULA - Poleti 1910 in v topli zgodnji jeseni je Carlo neutrudno delal na svoji tezi, teoretiziral filozofijo prepričevanja, premagovanja iluzij, ki jih ponuja nefilozofija, retorika.

ARGIA - Po Charlesovem mnenju je človek, ki ga zasušnjuje retorika, pravzaprav žrtev iluzornega prepričevanja, s katerim je prisiljen zadovoljiti svoje potrebe in želje ter se prilagoditi življenju.

NINO - "Philopsichia" (ljubezen do življenja), ki jo Carlo imenuje tudi bog užitka, zavaja človeka in ga prepričuje, da lahko doseže, kar si želi - iskanje užitka, zadovoljevanje svojih potreb, iskanje ideala.

ARGIA - Nagon, ki je podlaga za "filopsihijo", je človeško preživetje: sili nas k prilagajanju, izogibanju tveganju in bolečini, neracionalnemu ljubezni do življenja in strahu pred smrtjo.

NINO - Prepričevanje pa vodi k premagovanju iluzij, k spoznanju To niti od drugi moški niti od stvari Tam Da mora počakajte Nič - in prav tako se ni treba bati.

ARGIA - Kdor doseže samoobvladovanje, ima absolutno svobodo: svobodo od vsakodnevnih potreb, želja in strahov.

PAULA - Carlo je nato trdil, da bolečine ne trpimo, ampak jo pogumno sprejemamo; smrti se ne bojimo in si je ne želimo.

NINO - Kdor ne prosi za življenje in se ne boji smrti, daje vse in ne prosi za nič, se ne zadovolji, se ne prilagaja in se ne konformira. Kdor izbira s pogumom. tam ulica težko iz filozofija, iz osamljenost, od posest Od če nikoli dokončno, ampak ga je treba vsak dan premagati, reši samo sebe.

PAULA - Moj brat je podal zelo ostro kritiko mitov in obredov sodobne družbe, s skoraj »psihološko« analizo načinov izražanja praks njegovega časa, s čimer je predvidel, kar sta začela početi Freud in Jung, torej trganje tančic nezavednega.

ARGIA - Carlovo judovsko poreklo - ta sposobnost opazovanja stvari z več perspektiv - je morda v njem ustvarilo obremenjujočo in frustrirajočo notranjo negotovost ter veliko zunanjega nezaupanja do njega: od tod samota in predvsem popolno izgnanstvo.

VIDEO ali FOTO MORJE ... ALI ČOLN V LAGUNI

KARLOV GLAS - Gorica, 15.9.1910

Glede na Imam tam jadro do veter In v polovica k valovom divjega morja, v temni noči,

Sam, v krhek ladja Imam zapustil
pristanišče inertne varnosti ...
Ne Imam bali The veter neugodno In sivi val,
niti družinska miza
in rabljena postelja
Imam obžalovanje ali The trgovina iz
drage in sladke stvari ...
Zdelo se mi je sladko biti brodolomec
V prsi valovit To z nebo meja, niti se
ne bojim smrti ...

FOTOGRAFIJA LETEČA FIGURA (navzdol)

ARGIA - Če pogledamo eno od njegovih slik z naslovom *Leteča figura*, lahko vidimo, da je bil Carlo eden najpomembnejših šamanov oziroma zen menihov na Zahodu. Let je tipična modaliteta v šamanski tradiciji.

NINO - Šaman odleti v kraljestvo mrtvih, od koder izvleče zdravilo za posameznika ali za skupnost, ko so bolni.

ARGIA - Šamani so bili zdravniki sveta. In Carlo je postavil eno najbolj popolnih diagnoz bolehnosti modernosti.

PAULA - Še danes bi se morali čutiti blizu njemu, saj se bolezen še vedno zdi resna, nekateri pravijo, da neozdravljiva: človeštvo še naprej žali naravo in življenje z vztrajanjem v različnih iluzijah ali, še huje, z služenjem denarja na račun kogar koli.

NINO - Ne smemo pa pozabiti, da terapija v grščini ne pomeni zdravljenja, temveč skrbi.

ARGIA - Da bi se človek resnično ozdravil, mora biti pozoren na stvari in skrbeti za svet, pa naj bodo to drevesa, ljudje, živali, trgi, reke in morja. Življenje. Carlo je bil pogosto doma, v hiši blizu obale, in me je poslušal, kako igram na klavir.

PAULA - Morda se je zaljubil vate, tudi zato, ker si imela to ime, Argia, kar pomeni tiha.

ARGIA - Svobodni mir, ki se doseže, ko preneha vsaka želja po dejanjih in spraševanju ...

NINO - Ampak to ni vztrajnost, ne prosi, da bi bil kot berač, ampak preprosto je, kot kralj ...

ARGIA - »Morje je ta nespremenljiva dar poletja, čistega in popolnega bitja; tako kot je ljubezen njegov cilj v vsakem trenutku.«

PAULA - Morje ni cesta, ki vodi do nekega kraja, temveč brezmejna odprtina: tudi v svoji besnosti je pravo pristanišče.

NINO - (*bere knjigo*) »Samo tisti, ki se v vsakem trenutku počuti kot doma, resnično živi življenje in mu ne poskuša ubežati tako, da bi iskal zavetje drugje, v pristaniščih, ki ga zavračajo« (*zapre knjigo*) .

ARGIA - Potem ko je poletje preživel v Piranu s tabo in mano, Paola, je Carlo zadnji mesec svojega življenja posvetil prepisovanju zadnjega dela "Dialoga o zdravju".

GLAS KARLJA - (*19. september 1910*)

... Od trgovina od moški Nato se
zatečem v samotno podeželje
ali na moj soba osamljen In Vse
zberem v sebi ...

NINO – Carlo je bil v zadnjih nekaj dneh res sam.

PAULA - Tam naš družina In v počitnice v hrib, do Rafut, Medtem ko dela na svoji disertaciji.

NINO - Put opcije tam njegovo duša v rjuhe, tam kopija pomagal od jaz In od njegov bratranec Emilio Michelstaedter.

ARGIA - Zvečer 16. oktobra, na predvečer svoje smrti, je po tem, ko je revidiral in naredil zadnje popravke dela »Prepričevanje in retorika«, prišel k meni domov, da bi mu zaigral Beethovnovi Sedmo simfonijo.

NINO - The dan Po, The 17 oktober, tam teza In končano In tam pošilja pri univerza v Firencah.

PAULA - Na ta dan bo moja mama Emma dopolnila šestinpetdeset let ...

Carlove matere

PAULA - Michelstaedčani smo si na božični večer izmenjevali darila in praznovali obletnice. Carlo je 16. oktobra zvečer ostal v svoji mestni hiši, popolnoma zatopljen v delo. Darilo za mojo mamo je pripravljeno: majhen Kvadrat do olje slikanje od njega, a od njegov redki pokrajine: a polmer Od Sonce, ki se prebija skozi oblačno nebo: na hrbtni strani je napisal pomenljiv stavek »In pod neugodnim nebom – jasnejša luč.« Nekaj tednov prej sta si moja mama Emma in Carlo izmenjala ganljiva pisma.

NINO - Njegovo mati videl je The sin izboljšati od drugi mlad, ampak Sam in nezadovoljni. Njemu ta obljubil je a prihodnost izboljšati, tam spoznanje iz življenje Po

toliko študija, vedno v tesnem stiku z njo, ki ji ni bilo nič od njenega sina tuje.

PAULA – Moja mama Emma se na svoj rojstni dan počuti pozabljeno. Ko se spušča z grajskega griča, ostro okara Carla. »Daj mi darilo, da se ne jezim,« mu je pisala v začetku septembra. Toda tokrat ne najde pravih besed in Carlo se odzove z izbruhom besa. Kasneje obžaluje. Odslovi našega bratranca Emilija, ki ga je kot običajno prišel obiskat, in ga prosi, naj se kasneje vrne.

ARGIA - Popoldne se je z mano dogovoril za sprehod, vendar ne čaka do popoldneva.

NINO - Ko ga pustijo samega, ne zapiše nobenih sporočil. Sploh ne zaklene vrat. Ima revolver, ki ga hrani oziroma mu ga je odvzel naš prijatelj Enrico Mreule, da bi mu preprečil kakšna nepremišljena dejanja, saj je leto prej odšel v Argentino.

PAULA - Ura je dve popoldne, 17. oktobra 1910. Zelo vroč dan, skoraj poletni. Sosedje slišijo eksplozijo, vendar ji niso posvečali pozornosti.

NINO - Emilio bo čez dve uri obiskal svojega bratranca .

ARGIA - Carlo umre pred nočjo, ne da bi se zavedel.

PAULA - 5. novembra 1910 je Giovanni Papini prvi posvetil pozornost življenju in misli tega mladega pesnika in filozofa iz Gorice. V svojem članku je Papini zapisal, da moj brat Carlo Michelstaedter ni storil samomora zaradi revščine, bolezni ali ljubezni, ampak preprosto zato, da bi "do konca, pošteno in možato sprejel posledice svojih idej – ubil se je iz 'metafizičnih' razlogov."

ARGENTINSKIH PAMPAH

RICO - V žepu imam še eno pismo, tokrat od Nina.

BLANCA - Cuánto tiempo è pasado desde que l'hai ricevi? Vamos, abre esa carta. (Koliko časa je minilo, odkar ste ga prejeli? Daj no, odpri to pismo.)

NINO – *(piše)* Dragi Rico, sprašujem se, če si slišal odmev strela tam. 17. oktobra 1910 se je Carlo ustrelil v glavo s pištolo, ki si mu jo pustil. Zavesa se je spustila in ni več kaj povedati. Za razliko od tebe sem imel jaz srečo, da sem mu bil blizu, da sem ga videl in delil njegovo življenje. do konca. Zdaj pa ni več razlike, njegova smrt nas še bolj združuje. V njegov mojstrovina "Tam prepričevanje In tam retorika« Karel pravi To a teža Ne

lahko se samo spuščaš in padaš. Carlo je govoril o tebi, na tvoje življenje je gledal kot na edino stvar, vredno spoštovanja.

BLANCA - Es septiembre de 1911. Ya hace frío en la Patagonia, pero nada que ver con el frío que le provoca la lectura. (September 1911 je. V Patagoniji je že mrzlo, a nič takega, kot ga zebe branje.)

RICO - (*šokiran*) Šele zdaj sem izvedel, pa je že minilo skoraj leto dni od Carlove smrti.

NINO - (*piše*) Rico, zdaj si dedič in utelešenje Carlovega razmišljanja.

RICO - Da, jaz sem »prepričani« človek, svobodni človek, »ki mu stvari govorijo 'ti si' in ki uživa samo zato, ker je, ne da bi karkoli prosil ali se česarkoli bal, ne življenja ne smrti, vedno in v vsakem trenutku, tudi v zadnjem, polno živ«.

BLANCA - Toda ta naloga močno teži Enrica. Išče le nič, topost enakih dni, brez ur, brez obveznosti, v nekakšnem nenehnem anonimnem nihanju. (Toda ta naloga močno teži Enrica. Išče le nič, topost enakih dni, brez ur, brez obveznosti, v nekakšnem nenehnem anonimnem nihanju.)

V GORICI

PAULA - (*zamerljiva in užaljena*) Še mnogo let po njegovi smrti v nekaterih krogih v Gorici samomor mojega brata Carla pripisujejo zavedanju hude bolezni.

NINO - Drugi jaz In možno To Karel Da je strel na tempelj pri starosti Od 23 let, ker ga je sifilis, bolezen, ki je spodkopala njegovo telo, v zadnjih fazah pa tudi njegov um, pripeljal do norosti.

PAULA - Torej ni bilo nobene vnaprejšnje volje niti filozofske strasti do smrti?

ARGIA - Nasprotno, Carlo je globoko ljubil življenje in je sprejemal bolečino in lastno nepovratno usodo je čutil nujnost, da zapiše čim več svojih misli o svetu in obstoju, pa tudi da slika, preden bo prepozno.

NINO - Teorija o metafizičnem samomoru je dokončno ovržena. Zelo verjetno je, da je k njegovi smrti prispevalo fizično stanje, v katerega ga je pripeljala kronična gonoreja.

PAULA - Dovolj! To so govorice, ki so se skozi leta širile, vendar brez kakršne koli potrditve. Njen zgodnji samomor je treba obravnavati kot intimno in zasebno zadevo, ki jo je treba spoštovati, ne da bi pri tem gojili morbidno radovednost, temveč jo je treba sprejeti kot skrivnost.

FOTOGRAFIJA OBLIKOVANJA LUČI

NINO - Čeprav mislim, da Carlo ni hotel nehati živeti in o tem ni teoretiziral, se morda ni mogel izogniti smrti.

GLAS KARLJA - »Nisem umrl zaradi pomanjkanja olja, ampak zaradi obilja.«

ARGIA - Goriško judovsko pokopališče se nahaja na slovenskem ozemlju, tik čez mejo v dolini Val di Rose, blizu Casa Rossa oziroma Rozne doline. (*Slika pokopališča VAL DI ROSE*) Tam najdemo nekaj premičnih grobov: tisti s komaj vidnimi bareliefi zlomljenih vrtnic so starodavni grobovi otrok ...

PAULA - Tam je tudi grob mojega brata Carla Michelstaedterja, blizu groba mojega očeta Alberta in mojega brata Gina, ki je umrl pred njim v Ameriki.

ARGIA - (*pavza*) Kako je šlo s tabo, Paula?

PAULA - Po tam tragično smrt Od Karel In The obdobje Od globoko depresija Sledilo je, da sem se leta 1913 poročila s tujcem, neavstrijskim državljanom in Nejudom, Fritzom Wintelerjem.

ARGIA - Vaš mož je bil Švicar.

PAULA - Da, sin profesorja Josta Wintelerja, čigar družina je bila tesno povezana z Albertom Einsteinom, ki je ostal z njim med študijem. Njegov brat Paul se je kasneje poročil z Einsteinovo sestro Majjo, njena sestra Marie pa je bila Einsteinova prva ljubezen. In ti, Nino, kaj si počel po Carlovi smrti?

NINO - Podedoval sem družinsko tiskarno in knjigarno na Velikem trgu (Piazza Grande), ki je bila od leta 1837 kulturno središče Gorice. Po univerzitetnem študiju v Innsbrucku, Gradcu, na Dunaju in končno v Padovi ter po vojni, ko sem se boril v vrstah avstro-ogrske vojske, sem s pomočjo žene Pine Venuti obnovil knjigarno, papirnico in tiskarno, ki so bile med vojno močno poškodovane, in jih preselil na Corso v Palazzo dell'Orle. Trgovski dom. V moji hiši se je oblikoval nekakšen kulturni krog mladih goriških intelektualcev, kot so Biagio Marin, Ervino Pocar, Sofronio Pocarini, Enrico Rocca in drugi.

ARGIA - Nino se ni zadovoljil zgolj s ponovnim zagonom tiskarskega stroja, temveč je ustanovil založbo za objavljanje del, kot so »La girlanda de gno suore« Biagia Marina, »Il mare del Nord« Heinricha Heineja v prevodu Ervina Pocarja in zbirka esejev o Danteju »9. avgust 1916«, ki jo je uredil Alojzij Res.

NINO - Sodeloval sem tudi v javnem življenju mesta s kandidaturo na volitvah v seznam od Skupina dejanja In V 1922 Prišel sem izvoljen svetovalec občinski.

Na položaju sem ostal manj kot eno leto, kolikor je trajal kratek mandat župana Antonia Bonnesa, ki ga je prihod fašizma prisilil k odstopu.

PAULA – In kaj se je zgodilo z Ricom? Odkar je pobegnil v Patagonijo, kraj, ki si ga je sam izbral za izgnanstvo, sem izgubila sled za Enricom Mreulejem, ki je bil nekoč moj fant ...

BLANCA – Na argentinski pampi seňor Enrico dvakrat zboli za skorbutom: nato se odloči vrniti v rodno deŹelo.

RICO – (*vstopi s kovčkom*) Moja vrnitev v Gorico iz Argentine se je zgodila leta 1922, z novimi oblačili, ki me je brat prisilil, da sem jih kupil pri Beltrameju takoj, ko je pristal v Trstu.

ARGIA - Ampak Carlo te ne čaka, niti Paula, ki se je poročila z drugim .

RICO - Tako je bolje. Ona ima rada otroke, jaz pa ne. Ni bilo dosti drugače kot tisti izleti po Patagoniji, ko si se že poslovil od nekaj ljudi, ki si jih srečal. Jaz se vračam, drugi odhajajo. Mama me sploh ne čaka: umrla je leta 1917 v Vidmu.

NINO – Rico, vrnil si se v Gorico, zdaj pa si brez dela.

ARGIA – Ali si vedel? Tvoj stari prijatelj Don Iginio Valdemarin vodi semenišče. Ne bo mu težko najti učiteljskega mesta.

RICO – Da, zdaj poučujem grščino in latinščino v semenišču in dajem zasebne ure. Sinoči sem večerjal s kolegom Ceccuttijem. Je prijeten, prijateljski fant, vedno se mu mudi in je poleg mene edini laični učitelj v semenišču. Vendar ima preveč otrok in se ne počiva veliko.

NINO – Kakšen je tvoj moto, Rico? Brez otrok ni učencev.

ARGIA - Kljub utrujenemu, izčrpanemu obrazu smo se dobro nasmejali.

NINO - Po vrnitvi iz Argentine niste videli veliko Gorice.

ARGIA - Po mestu se sprehajaš z deŹnikom tudi zvečer .

NINO - Ti sluŹi Za da te zavetje od ogorčenja od Źarometi iz avtomobili. RICO – Veš, da sovražim avtomobile.

NINO – Slišal sem, da tvoj zakon, Paula, ni bil srečen.

PAULA – Ne, mož me je varal, zato sem se nekaj let pozneje vrnila v Gorico s sinom, ki sva ga rodila in sem se odločila, da mu dam ime Carlo. V naslednjih letih sem v Gorici poučevala glasbo in jezike.

ARGIA - Odkar si se, Paula, vrnila v Gorico, se mi štirje srečujemo le občasno, a vedno s Carlom v srcu.

NINO – Jaz, alpinist in član Italijanskega alpskega kluba, sem umrl v gorah 19. avgusta 1923 v starosti petintridesetih let. Med izletom z največjim italijanskim germanistom Ervinom Pocarjem sem zdrsnil s skale in padel v grapo v dolini Val Tribussa na Poldanovcu. (*izhod*)

PAULA – Rico, jaz in ti sva ostala dobra prijatelja. Pol stoletja je bilo tvoje življenje špartansko, omejeno, brez okraskov, vse do konca.

ARGIA - Ste prijatelj dr. Janeza, enako razmišljate o življenju in minevanju časa.

RICO - Sanjali smo o Galapaških otokih, kjer se je vse začelo. Ampak tudi Salvore je bil v redu, svetilnik, bele pečine, oljke in figovci.

LINI – (*vstopi*) Me boš vzela s seboj v Salvore? Daj no, Rico, ne sili me, da te prosim. Ne odgovarjaš, kaj je narobe s tabo?

RICO - Ja, veliko. Ampak utihni, Lini, utihni. Raje pokliči dr. Janeza, da mi pusti kri, kot sem jo včasih delal konjem v Patagoniji.

ARGIA – Kdo je ta Lini?

RICO - Lini je Carolina. Njeno vitko telo se giblje grobo, njene lepe oči so nemirne in tople.

ARGIA – Je to tista visoka, blondinka, ki te je oskrbela, ko te je zadela zelo visoka vročina?

RICO - Vsi so mislili, da sem končal, toda puščanje krvi in reke alkohola, ki sem jih spil, so delale čudeže. Medtem ko sem bil v komi, me je obiskala starejša ženska. Ko se je Lini zbudil, mi ni mogel natančno razložiti, kdo je.

PAULA - Ta starka je bila Emma Luzzato, moja mama. Ko zapusti tvojo posteljo, na nočni omarici pusti visok, dvojno izliven florentinski zrezek. Bila je Carlova svetilka, tista, ki je ugasnila zaradi preveč olja, ki je prelilo.

RICO - The 21 September 1933 Premeščam se tam moj prebivališče iz Pogosto Od Gorica do to Od Umag. Ampak Posteljnina Ne In z jaz. Po imeti imel več ženske in

Potem ko je obiskoval številne prostitutke, se je leta 1934 poročil z Anito Predonzani, ki je bila zelo lepa in je delala kot učiteljica v Salvoreju.

PAULA – Celo mama mi je priznala, da se ni mogla navaditi. k ideji To a duh brezplačno In upornik kot čaj, Henrik Mreule, na končno se je poročil.

GLASBA

ANITA – *(kot da bi se pogovarjala sama s seboj)* Gospa Emma Luzzatto je imela prav, ko je rekla s tonom, ki je bil nekje med sarkastičnim in spogledljivim: »Še vedno se ne morem navaditi na misel, da bo Mreule mož.« Mislila sem, da lahko Rica vsaj malo ukrotim. Namesto tega je vsak dan huje.

RICO - *(odločno in neprijetno)* Ženska, kje si? Danes je nedelja, ne delaš, na vrsti si, da pripraviš kosilo.

ANITA - Ampak saj smo že jedli. Kje je tvoja glava? Res je, da je od tebe ostala le prazna lupina. Prekleta bodi ti in vse tiste čudne stvari, ki ti jih je Carlo vtaknil v glavo, bil je bolj nor od tebe.

RICO - Si ne upaš, sicer boš videl to pest? *(Dvigne roko in stisne pest.)*

ANITA - *(vztrajno)* Daj no, pokaži mi, kaj zmoreš. Takšna ničvredna si! Misliš, da me bo že malo gibanja pod odejo prepričalo, da si bom premislila o tebi? Ali res misliš, da te še lahko prenesem? V tej hiši živimo kot reveži; celo Busdachinovi, naši delničarji, so na boljšem kot mi.

RICO - *(stisne si oči, si z rokami pokrije ušesa)* Utihni, Anita, utihni. Ne govori mi o Busdachinih in njihovih neznosnih otrocih. Brez otrok ni učencev. Sovražim te otroke. Sovražim vse otroke.

ANITA - *(navdušeno, razdraženo)* Seveda sovražiš vse razen Carla in Paule, razen svojih norih idej o človeškem obstoju. Samo poglej, v kaj sva se znašla. DO kosilo pripraviti Vse je v redu dan ta enako sbrodabus, a minestrone To Vedno ima enak okus in bog ve, kaj si vanj dal. Vsakič, ko ga skuhaš. ti pozabi Od mešanica In Potem The juha ve Od dim. A umazanija. Mešanje juhe je veliko dela, saj morate že tako premisliti o vseh stvareh ...

RICO - *(bolečina in jeza ob teh besedah, še vedno z zaprtimi očmi in rokami, ki pokrivajo obraz)* Utihni ...

ANITA - *(še naprej dviguje glas in kaže s prstom nanj)* In potem te to veliko stane Greš v gozd po drva? Ja, seveda, to je veliko dela. Bolje je, da hraniš drvarja s storži, ki jih najdeš na dvorišču. Nisi za nič. IN Potem Kdaj prispe nekdo do poiščite nas pobegneš na skale pod do svetilnik Zakaj

Nočeš videti nikogar. V tej hiši nimamo ne elektrike ne razmajanega radia, ker te ne briga, kaj se dogaja v svetu. Niti cigaret nočeš kaditi; zadovoljiš se s tistimi palčkami, ki jih tlačiš in skoraj žvečiš. Mar ne vidiš, v kakšno stanje si padel? Celo dr. Janez ...

RICO - (*kolerik*) Listi ostati The zdravnik Janez. Morali smo pojdi do Galapagos, in tukaj smo v Salvoreju. *FOTOGRAFIJA SVETILNIKA SALVORE ALI BOROVEGA GOZDA*. Oba sva tvoja ujetnika: jaz v verigah zakona, tisti, ki si te želi in se ne more odločiti ...

ANITA - (*provokativno*) Ah, ah, misliš, da se Janez ne bo odločil. Ampak moj dragi briljantni Rico, dr. Janez se je odločil. Navsezadnje si me ti potisnil v njegov objem, ko nisi hotel iti z nama na nedeljske sprehode po Bassanii. Odhajam! (*Odide s kovčkom*)

RICO - (*zamišljen in jezen*) Kaj naj torej zdaj storim? V Patagoniji je bila samota v redu, v Salvoreju pa je druga zgodba. Da bi resnično izginil, moraš živeti kot vsi drugi, se zlit z vsakdanjim življenjem. Imeti moraš žensko, ker samo moški izstopa.

GLASBA

RICO – Torej sem se vrnil v Gorico po Lini. Pravzaprav sem se pretvarjal, da sem se ujel v njeno past, in pustil, da me je prosila, naj jo vzamem s seboj v Salvore. Ko je prispela, sem jo prisilil, da je vso noč ostala pred vrati, saj ni bilo mrzlo in sem trdno spal.

LINI - Prodala sem stanovanje v Gorici in prisiljena sem živeti gola v tisti hiši v Salvoreju z golimi stenami in vidnimi stropnimi tramovi. S seboj sem prinesla le uro in majhen radio na baterije, ki ga hodim poslušat v zgornje nadstropje in zaprem vrata, da ga ne bi slišal. (*z gnusom*) Rico, vedno bolj se mi gabiš . tanek, tam koža od gobec če sladkor, ta gube pogoltniti se ta značilnosti od obraz, imaš dolge in umazane lase.

RICO - (*jezen*) Tasi, Črte. Preberi me raje The zadnji dni Od Buda, Ampak preskoči odlomek, kjer govori o Anandi, najljubšem učencu vzvišenega, ker me moti, ko slišim govorjenje o učencih. In potem mi preberi nekaj Carlovih pesmi, ampak beri pozorno in ne s tistim glasom, polnim cigaretnih ogorkov in Pelinkovca, ki ga imaš ti.

LINI - Veš, da ne maram knjig, Rico. Namesto da vedno znova poslušáš iste stare besede ... Zakaj Ne čaj jaz pogled nekaj čas? Ne čaj vidiš kot jaz Jaz sem petinada za cavei?

RICO – Lini, zakaj si masiraš rit in roko?

LAN – Čaj če ga za pozabi, Rico? Tudi nocoj čaj jaz ga zadnjica zoo od Spim s Sburtonom. (*Rico se smeji*)

GLASBA

LINI - Občasno pride stara Emma k Salvoreju in Ricu pripoveduje, še posebej o svojem nečaku, Paulinem sinu. Toda Rico ne posluša, zaslepljen od odseva svetlobe, ki jo Carlo vidi tam, kjer drugi vidijo le temo.

RICO - Če me kdo pride obiskat z avtom, pa mora parkirati daleč od hiše, ker ne maram zmede.

LAN - (*prošnja*) Čaj moraš ozdravim te ta absces na vrat, Rico. Je vsak dan večji. Pozdravljeni, dr. Janez.

RICO - Nikoli, nikoli, ta tip mi ni ukradel ženske.

LAN - Škoti nekaj čas, ohlapno To ta spoznajmo se. IN Potem Ne xe a tatvina vzemite zapuščene stvari.

GLASBA

LINI - Janez je na koncu xe trto in ghe ga zarezal v absces. To je bil morda zadnjič, da je bil zdravnik. Kmalu mu obraz požira kožni rak. Smrt je osvoboditev. Medtem vojna umirja in mine kot odmev, oziroma ne mine, je stoječa vročina. Enrico podaja novice o vojni skozi odhode, vrnitve in nevrnitve mladih ljudi iz mesta.

RICO - Nemci so aretirali Eldo, Carlovo starejšo sestro. Njuna mati Emma je ostala sama. Pisala mi je, da je sama, ker si nihče v Gorici ne upa obiskati Juda.

LINI - Nemci so po vsej Istri izvajali povračilne ukrepe in obesili številne partizane. Tudi Emmo so deportirali v Auschwitz. Na zidove so Titovi privrženci zapisali: "Trst je nas." Tito si je želel Istro.

GLASBA

PAULA – In Carlova punca, moja prijateljica Argia Cassini?

ARGIA - Njegovemu spominu bom ostal zvest, vendar brez pretirane sentimentalnosti. Kasneje sem se pridružil odporniškemu gibanju in nisem okleval, da bi nacistično gnusobo neposredno obsodil njene krvnike.

PAULA – Argia je imela velik pogum; njena žrtev je bila zgledna kljub nepredstavljeni grozi.

ARGIA - Čeprav nisem bil Jud, so me deportirali v Auschwitz.

PAULA - V Gorici sem ostala do leta 1943, ko so mojo mamo Emmo in mojo ljubljeno sestro Eldo deportirali v Auschwitz. Bila sem edina preživela družina Michelstaedter med nacistično deportacijo goriških Judov. Preživela sem le zato, ker me je sin Carlo prepričal, da se preselim k njemu v Švico.

LINI - (*obupana in jokajoča*) Uboga jaz, uboga jaz. Ženske, aretirala sem svojega Rica. To so tisti s kapami z rdečo zvezdo. Zaprla ga bom v Pisin, blizu velike vrtače. Bog ve, kaj je tam notri.

RICO - (*predrzno*) Ne bojim se vas, poleg tega pa vas vse poznam. Lahko je kriviti starca, kot sem jaz, ki ne počne ničesar drugega kot ribari in ... Hoja po skalah Salvoreja. In kaj misliš, da počneš? Želiš ustvariti socializem. To je super stvar. Daj no, udari me, udari me. Tvoji udarci ne pretresejo ničesar, so le lupina, ki se ne boji razbiti.

LINI - Aretacija ni trajala dolgo, Titovi ljudje so kmalu spoznali, da so naredili napako. Nekaj kmetov, ki sta v stranki, poveljstvu razloži, da je profesor Enrico Mreule čuden, a neškodljiv tip.

RICO - Nikoli nisem bil fašist ali celo nacionalist. Ne delam nič hudega in nikogar ne prosim za nič.

LINI - Ricu sem predlagala, da greva v Trst ali Gorico, kamor koli želi. Ampak brez morja ne more ostati. Sem malo osorna in sem spila že nekaj pijač preveč, ampak čakam, da se odloči, ne da bi kaj rekla.

PAULA - Ob koncu vojne mi je kot edini preživeli v družini uspelo najti rokopise mojega brata Carla, ki so jih imeli sosodje. Rešen sem bil in postal sem dedič zapuščine Morpurgo. Moja sestra Elda se je poročila s Silviom Morpurgom, priljubljenim in cenjenim zdravnikom iz Gorice, ki je bil prav tako deportiran v nacistična uničevalna taborišča. Želel sem, da bi bil ginekološki oddelek civilne bolnišnice posvečen spominu na mojo sestro in svaku, za gradnjo katere sem v prvih povojnih letih daroval veliko vsoto.

RICO - Punta Salvore je tudi del igre, ki se igra daleč stran, ne toliko med Italijo in Jugoslavijo, temveč med velikimi silami, ki, Ker niso prebrali knjige "Prepričevanje in retorika", verjamejo, da se lahko potegujejo za prevlado nad svetom.

LINI - Zame in Rica bi bilo brez pomoči moje nečakinje Lie zelo težko prebroditi to težavo. Videla sem tudi Maico, čoln. Ampak Rico je srečnejši kot kdaj koli prej. Svet okoli njega se končno umiri. Enkrat, dvakrat, trikrat mi ne uspe priti domov. Pečina Punta Salvore je postala neznanka.

RICO – Potem sem še naprej živel kot puščavnik. V Salvoreju sem prejel le malo obiskovalcev, med njimi tudi pesnika Biagia Marina. Postaral sem se, zbolel in sčasoma zdrsnil v pozabo, vsi so me pozabili.

LINI - (*dramatično*) Pridi sem, ljubezen moja, k svoji Lini. Zdaj te bom slekla, položila v posteljo in se ulegla poleg tebe, da te pogrejem. Mar ne vidiš, kako si se smejala? do Sila od hoditi bos In z Nosim Sam na maje Tudi v Jaz sem mrzla zima.

RICO - (*izgubljeno fiksno The prazno*) IN ti ti bi bil Pavla? Pavla WHO? DO jaz zdi se To Samo stara gospa si, kot jaz. Liniiii, kdo je ta ženska?

LINI - (*pretvarja se, da se strinja z njim*) Ampak tako kot Rico je tudi jaz nisem poznala. To je Paula, tvoja ljubljena Paula.

BOLNIŠNICI KOPODISTRIA

LINI - Pozno je, november 1959 je. Enrico bo ležal na postelji v bolnišnici v Capodistriji.

PAULA - Strmi v skorjo na steni, madež, razpoko: Carlova svetilka, ki jo je prinesel s seboj, jo osvetli, madež se razširi, postane lisast, zbledi, je luska ribe, majhen otok, plenilsko oko ribjega orla, bradavička, pest peska, ki se raztrese, črnilo, ki brizga po obledeli sivini učilnice.

LINI - Učilnica goriške gimnazije ali podstrešna stena Piazza Grande. Nino premakne svetilko, Carlove oči gorijo v senci, potapljajo se v temne vode, Paula dvigne obrvi, morje se razliva z vseh strani. Olje iz svetilke se preliva.

PAULA - Bolj kot zaradi njegove smrti sem žalovala, ko sem ga zadnjič videla. Enrico Mreule je umrl v soju Carlove svetilke 5. decembra 1959. Na majhnem pokopališču v Salvoreju kamnita grobnica hrani posmrtne ostanke tega pozabljenega moža.

LINI - Ko je Paula umrla, 14. junija 1972, so bili v skladu z oporoko, ki jo je Paula sestavila pet let prej, dokumenti in slike njenega brata Carla izročeni mestni knjižnici v Gorici.

PAULA - To veliko kulturno dediščino bi lahko zapustila svojemu sinu, vendar sem raje videla, da postane dediščina mesta Gorica. Moji sorodniki so bili pokopani na judovskem pokopališču Valdirose, razen moje matere in sestre, prva je umrla med transportom v Auschwitz, druga pa v Ravensburgerju. Po letu 1947 pokopališče, ki je ostalo onkraj meje, ni bilo več v uporabi. Na mojo izrecno željo so me pokopali na osrednjem pokopališču v Gorici. (*izhod*)

LINI – In kaj je narobe z mano? Našla sem jo mrtvo pred nekaj urami ob vznožju stopnic v moji hiši, 3. decembra 1973. (*izhod levo*)

RICO – (*pojavi se na desni*) Danes je pomembno, da v sebi ohranimo tisto, kar nam je zapustil Michelstaredter, torej pot, možno smer.

NINO - (*pojavi se na levi*) Vsak mlad človek, ki se sooča z življenjem, poskuša najti pot. Carlo pravi, da bi moral vsak najti to pot v sebi, ker ga družba zavaja ...

PAULA - (*pojavi se v sredini*) Carlova filozofija bo še naprej prisotna, kot da bi bil živ s svojimi temnimi, živahnimi očmi.

FOTOGRAFIJA CHARLESA

CHARLESOV GLAS - "...roditi se ni nič drugega kot želja po nadaljevanju: ljudje živijo, da bi živeli, ne da bi umrli. Njihovo prepričanje je strah pred smrtjo, roditi se ni nič drugega kot strah pred smrtjo. (...) In kje je življenje, če ne v sedanjosti? Če to nima vrednosti, nič nima vrednosti. Kdor se boji smrti, je že mrtev."

KONČNA GLASBA